Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. Tpjn 304/2010, ECLI:CZ:NS:2011:TPJN.304.2010.1

Číslo: 20/2011

Právní věta:

I. Právní mocí rozsudku, jímž byl uložen časově určitý druh trestu vyhoštění, nastává počátek výkonu tohoto trestu jen v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku již nachází mimo území České republiky. Pokud se odsouzený naopak nachází na území České republiky, započne výkon trestu vyhoštění až od okamžiku, kdy skutečně opustí území České republiky. Lhůta, kterou mu soud poskytl k obstarání jeho záležitostí podle § 350b odst. 2, resp. odst. 3 tr. ř., se do doby výkonu trestu vyhoštění nezapočítává.

II. Doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě (§ 350c tr. ř.), se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění.

III. Doba, po kterou se odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržuje na území České republiky, byť tím maří jeho výkon, se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění. Uvedené platí, jestliže výkon trestu vyhoštění již započal, tzn. odsouzený opustil území České republiky a poté na něm v rozporu s uloženým trestem vyhoštění znovu pobýval.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.02.2011

Spisová značka: Tpjn 304/2010

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Vyhoštění, Vyhošťovací vazba, Výkon trestu vyhoštění

Předpisy: § 350b tr. ř.
§ 350c tr. ř.
§ 80 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Stanovisko
trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky

k otázce počátku výkonu trestu vyhoštění, který byl uložen na dobu určitou podle § 80 odst. 1, 2 tr.

zákoníku, z hlediska možných eventualit pobytu odsouzeného v době po právní moci rozsudku, jímž byl tento trest uložen, a k otázce započtení doby maření výkonu tohoto trestu tím, že se odsouzený zdržoval na území České republiky, do doby jeho výkonu.

I. Právní mocí rozsudku, jímž byl uložen časově určitý druh trestu vyhoštění, nastává počátek výkonu tohoto trestu jen v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku již nachází mimo území České republiky. Pokud se odsouzený naopak nachází na území České republiky, započne výkon trestu vyhoštění až od okamžiku, kdy skutečně opustí území České republiky. Lhůta, kterou mu soud poskytl k obstarání jeho záležitostí podle § 350b odst. 2, resp. odst. 3 tr. ř., se do doby výkonu trestu vyhoštění nezapočítává.

II. Doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě (§ 350c tr. ř.), se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění.

III. Doba, po kterou se odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržuje na území České republiky, byť tím maří jeho výkon, se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění. Uvedené platí, jestliže výkon trestu vyhoštění již započal, tzn. odsouzený opustil území České republiky a poté na něm v rozporu s uloženým trestem vyhoštění znovu pobýval.

Odůvodnění:

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k výše uvedeným otázkám.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu ředitele Služby cizinecké policie ze dne 12. 11. 2009 a na základě doporučení evidenčního senátu Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2010.

Z předloženého podnětu ředitele Služby cizinecké policie, resp. z dokumentů k němu přiložených vyplývá, že jde o problematiku, ve které postupují soudy České republiky při svém rozhodování nejednotně. Přitom dosavadní rozhodnutí Nejvyššího soudu, jež byla vydána k výkonu trestu vyhoštění, také neskýtají odpovědi na všechny výše uvedené otázky.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího správního soudu, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory.

S návrhem stanoviska shora vyslovily zásadní souhlas Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Nejvyšší správní soud, Nejvyšší státní zastupitelství, Právnická fakulta UK Praha, vrchní soudy v Praze a v Olomouci a krajské soudy v Praze, Plzni a v Hradci Králové.

Dílčí připomínky uplatnil Krajský soud v Ostravě, jenž ve svém vyjádření s poukazem na některé praktické problémy při zjišťování skutečného počátku doby výkonu trestu vyhoštění konstatoval stanovisko Okresního soudu v Ostravě, jež se přiklání k řešení, aby počátek výkonu trestu vyhoštění byl zásadně vázán na právní moc rozsudku a odchylně by se mělo postupovat jen při zjištění, že se odsouzený i po právní moci rozsudku zdržoval na území České republiky. Z vyjádření Městského soudu v Praze se podává většinový souhlas s navrhovaným stanoviskem. Menšinový názor zpochybňuje závěr o možnosti zápočtu vyhošťovací vazby do doby výkonu trestu vyhoštění s tím, že

tuto otázku by měl výslovně upravovat zákon. Právnická fakulta MU Brno rovněž poukázala na některé praktické problémy vztahující se ke zjišťování doby, kdy odsouzený opustil území České republiky a v souvislosti s tím i na aplikaci zmiňovaného principu in dubio pro reo. Dále má za to, že započítání doby pobytu odsouzeného na území České republiky do doby výkonu trestu vyhoštění nedůvodně zvýhodňuje odsouzené, kteří nerespektují uložený trest, byť jim hrozí trestní stíhání za trestný čin maření úředního rozhodnutí a vykázání.

Poté, po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

Trest vyhoštění je jedním z druhů trestů uvedených v § 52 odst. 1 tr. zákoníku. Účelem tohoto trestu je zabránit pachateli v páchání trestné činnosti na území České republiky, pokud z jeho strany hrozí nebezpečí lidem, majetku nebo jinému obecnému zájmu. Jeho podstata spočívá v odnětí práva cizince k dalšímu pobytu na území České republiky, pokud takové právo měl, jakož i ve znemožnění opětovného legálního vstupu na území České republiky.

Trest vyhoštění lze uložit za splnění následujících předpokladů (§ 80 odst. 1 tr. zákoníku):

– pachatel není občanem České republiky,

– uložení vyžaduje bezpečnost lidí, majetku nebo jiný obecný zájem.

Možnost jeho uložení je dále podmíněna neexistencí zákonných překážek uvedených v § 80 odst. 3 tr. zákoníku.

Vyhoštění lze uložit jako samostatný trest nebo vedle jiného trestu. Jako samostatný trest pak může být uloženo, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Právní úprava rozlišuje dva druhy trestu vyhoštění, a to na dobu určitou ve výměře od jednoho roku do deseti let, a na dobu neurčitou. O jednom z těchto druhu trestů, jakož i o konkrétní výměře trestu vyhoštění v případě jeho časově určitého druhu, rozhodne soud s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, možnostem nápravy a poměrům pachatele a k stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu (§ 80 odst. 2 tr. zákoníku).

Ani trestní zákoník, ani trestní řád neupravují otázku počátku běhu doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění, zda běží od právní moci rozsudku nebo až od momentu, kdy odsouzený skutečně opustí území republiky. Při posuzování této otázky třeba vyjít především z výše uvedeného účelu trestu vyhoštění a jeho podstaty. Bylo by v rozporu s účelem i podstatou trestu vyhoštění, pokud by počátek jeho výkonu byl vždy dán okamžikem právní moci odsuzujícího rozsudku, jímž byl tento trest uložen, bez zohlednění toho, zda se odsouzený v tomto okamžiku nachází již mimo území České republiky anebo ještě na jejím území. Takový přístup by mohl vést k tomu, že trest vyhoštění by byl vykonán, aniž by odsouzený opustil území republiky např. proto, že je na něm vykonáván trest odnětí svobody anebo proto, že nerespektoval výzvu, aby z České republiky neprodleně či ve stanovené lhůtě vycestoval.

Při stanovení počátku doby výkonu časové určitého druhu trestu vyhoštění nutno tedy rozlišovat, kde se odsouzený nachází v době právní moci rozhodnutí, jímž mu byl tento trest uložen. Je-li v tomto okamžiku již mimo území České republiky, započne doba výkonu trestu vyhoštění právní mocí rozsudku. V opačném případě, tzn. pokud se odsouzený na území republiky nachází, nutno počítat dobu výkonu trestu vyhoštění až od okamžiku opuštění území České republiky; srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 4 Tz 55/2008.

Takovému výkladu nasvědčuje i procesní úprava výkonu trestu vyhoštění (§ 350b až 350h tr ř.). Podle ustanovení § 350b odst. 1 tr. ř. jakmile nabude právní moci rozsudek, kterým byl uložen trest vyhoštění, předseda senátu zašle nařízení výkonu trestu Policii České republiky a vyzve zároveň odsouzeného, aby z České republiky neprodleně vycestoval. Za podmínek § 350b odst. 2 tr. ř. může odsouzenému poskytnout přiměřenou lhůtu k obstarání záležitostí v maximální délce jednoho měsíce od dne, kdy rozsudek nabyl právní moci. Tuto lhůtu lze na žádost odsouzeného i opakovaně prodloužit, jestliže odsouzený prokáže, že učinil všechny úkony potřebné k obstarání cestovních dokladů a dalších náležitostí potřebných k vycestování, avšak dosud nemůže z České republiky vycestovat (srov. § 350b odst. 3 tr. ř.). Tuto lhůtu však nelze do doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění započíst, neboť jde fakticky o dobu, na kterou byl výkon trestu vyhoštění odložen.

Trestní řád pak pamatuje i na situaci, že se odsouzený v době, kdy soud přistoupí k nařízení výkonu trestu vyhoštění, již na území České republiky nenachází. V takovém případě předseda senátu zašle nařízení výkonu trestu Policii České republiky a další úkony neprovádí (§ 350g tr. ř.).

S obligatorním odkladem výkonu trestu vyhoštění pak počítá ustanovení § 350b odst. 4, 5 tr. ř.

Z uvedeného je zřejmé, že soud musí učinit úkony směřující k výkonu uloženého trestu vyhoštění, tzn. k tomu, aby odsouzený vycestoval z České republiky, pokud se na jejím území ještě nachází (k tomu srov. rozhodnutí č. 50/2003 Sb. rozh. tr.). Jedná se o prakticky stejný postup jako v případě výkonu trestu odnětí svobody, kdy započetí výkonu trestu odnětí svobody je podmíněno nařízením výkonu trestu odnětí svobody a výzvou odsouzenému, pokud je na svobodě, k nástupu do výkonu trestu ve stanovené lhůtě. Doba výkonu trestu odnětí svobody pak započne okamžikem nástupu odsouzeného do věznice. Pokud by tedy měla doba výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění započít vždy právní mocí rozsudku, bez ohledu na to, kde se odsouzený v tomto okamžiku nachází, nebylo by třeba uvedených úkonů soudu, směřujících k výkonu trestu vyhoštění, zejména pak výzvy odsouzenému, aby z České republiky vycestoval. Tento trest by začal být vykonáván okamžikem právní moci a bylo by jen na odsouzeném, aby urychleně vycestoval a respektoval tak pravomocný odsuzující rozsudek, tak jako je tomu v případě trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu. U těchto trestů nedochází k nařízení jejich výkonu ani k výzvě odsouzenému, aby přestal vykonávat činnost, která mu byla zakázána, či opustil místo, na něž se vztahuje zákaz pobytu.

Výslovně je pak oddálení počátku výkonu trestu vyhoštění upraveno pro případ, kdy je na odsouzeném vykonáván trest odnětí svobody (srov. § 350d tr. ř.). V takovém případě soud vyrozumí o nařízení výkonu trestu vyhoštění též příslušnou věznici. Je-li to třeba, požádá Policii České republiky o zajištění cestovních dokladů potřebných k výkonu trestu vyhoštění tak, aby tento trest bezprostředně navazoval na výkon trestu odnětí svobody. Rovněž toto ustanovení nasvědčuje závěru, že pokud se odsouzený nachází v okamžiku právní moci rozhodnutí, jímž mu byl uložen trest vyhoštění, na území České republiky, byť třeba ve výkonu trestu odnětí svobody, započne doba výkonu trestu vyhoštění až vlastním opuštěním území České republiky.

Určitou výjimkou v tomto směru je situace, kdy odsouzený k trestu vyhoštění byl vzat do vyhošťovací vazby podle § 350c tr. ř. Soud může o vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby rozhodnout, hrozí-li obava, že se odsouzený bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění, nerozhodne-li o jejím nahrazení zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou.

Dobu, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě, je třeba započítat do doby výkonu trestu vyhoštění, neboť tato vazba slouží k realizaci a uplatnění účelu trestu vyhoštění; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 11 Tz 253/2001.

Z uvedeného tedy vyplývá, že počátek výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění nastává

– právní mocí rozsudku, jímž byl tento trest uložen, v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku již nenachází na území České republiky,

– faktickým výkonem, tzn. okamžikem opuštění České republiky, v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku na jejím území dosud nachází, přičemž do doby výkonu trestu vyhoštění se započítává doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě.

Stanovení počátku doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění okamžikem opuštění České republiky může v praxi jistě způsobovat určité problémy z hlediska zjišťování, zda, resp. kdy odsouzený opustil území České republiky. Tento problém však nemůže řešit ani hmotně právní úprava trestu vyhoštění, ani procesní úprava jeho výkonu. Otázka okamžiku opuštění území České republiky je věcí zjištění skutkového stavu a musí být řešena v rámci dokazování, za použití dostupných důkazních prostředků, např. listinných důkazů, či svědeckých výpovědí. V případě, že se nepodaří zjistit bez důvodných pochybností, zda, resp. kdy odsouzený území republiky opustil, popř. se nepodaří vyvrátit jeho tvrzení v tomto směru, uplatní se zásada in dubio pro reo.

V souvislosti s výkonem časově určitého druhu trestu vyhoštění vyvstává rovněž otázka, zda se doba, po kterou se odsouzený v průběhu výkonu tohoto trestu zdržoval na území České republiky, započítává do doby výkonu trestu vyhoštění. Trestní předpisy uvedenou otázku nijak neřeší. Vzhledem k absenci právní úpravy v uvedeném směru je nutno dovodit, že se pobyt na území České republiky do doby výkonu trestu vyhoštění započítává; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008. sp. zn. 4 Tz 55/2008. Jinak řečeno, trvání časově omezeného trestu vyhoštění se neprodlužuje o dobu, po kterou odsouzený mařil jeho výkon tím, že se zdržoval na území České republiky. V takovém případě se odsouzený může dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, resp. podle § 171 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Uvedené však platí pouze pro případ, že výkon časově určitého druhu trestu vyhoštění již započal, buď právní mocí rozsudku, anebo okamžikem opuštění území republiky – viz výše. Dopadá tedy na situace, kdy odsouzený se nacházel mimo území České republiky a v rozporu s uloženým trestem vyhoštění na její území opět vstoupil a pobýval na něm. Nemůže se vztahovat na situace, kdy odsouzený se stále nachází na území České republiky a nerespektuje výzvu soudu k vycestování z České republiky ve stanovené lhůtě (§ 350b odst. 1, resp. odst. 2, odst. 3 tr. ř.). I v takovém případě se může dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, resp. podle § 171 odst. 1 písm. b) tr. zák. Doba pobytu na území České republiky se však do doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění nezapočítává, neboť, jak uvedeno výše, počátek výkonu tohoto trestu nastává až okamžikem opuštění České republiky. Opačný přístup by byl v rozporu s takto stanoveným počátkem výkonu trestu vyhoštění a mohl by vést k výše naznačené nežádoucí situaci v podobě vykonání celého časově určitého druhu trestu vyhoštění, aniž by odsouzený opustil území České republiky.

Třeba ještě dodat, že uvedené závěry se v zásadě vztahují i na časově neurčitý druh trestu vyhoštění. Z hlediska praxe však nemá stanovení počátku jeho výkonu takový význam, jako v případě časově určitého druhu trestu vyhoštění. Trest vyhoštění na dobu neurčitou nemůže být vykonán uplynutím doby. K jeho zániku může dojít pouze na základě milosti či amnestie udělené prezidentem republiky ve formě agraciace, tj. prominutí trestu, popř. ve formě rehabilitace, tj. zahlazení odsouzení. V obou případech je však nerozhodné, kdy, resp., zda bylo s výkonem trestu vyhoštění započato.